

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η ανεκτικότητα

Κανείς δεν θα μπορούσε να φανταστεί πριν λίγα χρόνια πόσο επίκαιρη θα γινόταν η αρετή της ανεκτικότητας. Κανείς δεν μπορούσε να προβλέψει ότι οι εθνικές και θρησκευτικές διαφορές ήταν δυνατό να εκτραπούν τόσο εύκολα σε μίσος, το οποίο θα όπλιζε στρατούς και θα τους ωθούσε σε αιματηρές συγκρούσεις, θα γεννούσε εμπρηστές που με τους πυρσούς τους θα πυρπολούσαν κατοικίες αλλοδαπών, θα ενέπνεε δημοσιογράφους να προτρέψουν σε πρωτοσέλιδα εφημερίδων τους πολιτικούς με συνθήματα, όπως «Τσακίστε τους εχθρούς». Και όμως, παρόμοια φαινόμενα αποτελούν σήμερα πραγματικότητα. Γίνεται έτσι ξαφνικά επιτακτική η ανάγκη να ξανασκεφτούμε μια αρετή που μέχρι πριν από λίγο όλοι θεωρούσαμε ότι ανήκει στα πολιτιστικά μας αυτονόητα: την αρετή της ανεκτικότητας.

Οι αγώνες για ανεξιθρησκία, για κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων, για ελευθερία του λόγου και της συνείδησης, για αποποινικοποίηση του φρονήματος και, πάνω από όλα, για καθιέρωση φιλελεύθερων και δημοκρατικών θεσμών, συνδέονται άρρηκτα με το αίτημα της ανεκτικότητας.

Η αξία της ανεκτικότητας προκύπτει ανάγλυφη, αν τη συγκρίνουμε με το αντίθετό της: το φανατισμό και τη μισαλλοδοξία. Καθημερινή εμπειρία όλων μας είναι ότι στον κόσμο δεν επικρατούν ενιαίες θρησκευτικές, πολιτικές ή ηθικές αντιλήψεις και ότι στα διάφορα πρακτικά ερωτήματα που απασχολούν ένα μεγαλύτερο ή μικρότερο κύκλο ανθρώπων δεν δίνονται συνήθως ομόφωνες απαντήσεις. Φανατικός και μισαλλόδοξος δεν είναι απλώς όποιος είναι πεισμένος ότι οι δικές του αξίες, απόψεις και προτάσεις είναι ορθότερες. Αποκλείει εκ των προτέρων το να έχουν οι άλλοι ορθές αξίες, απόψεις και προτάσεις.

Αντίθετα, η ανεκτικότητα είναι η στάση εκείνου που, αν επιμένει στις απόψεις του, είναι επειδή έχει προηγουμένως προσπαθήσει να ελέγξει την ορθότητά τους. Είναι η στάση εκείνου που δέχεται εκ των προτέρων ότι μπορεί να έχει κάνει λάθος στις εκτιμήσεις του και που θεωρεί ευπρόσδεκτα τα επιχειρήματα των άλλων, γιατί τον βοηθούν να οξύνει τον έλεγχό του.

Η ηθική της ανεκτικότητας είναι ηθική της ειρήνης. Αξιώνει από όλους μας, εν όψει του γεγονότος ότι μας χωρίζουν πολλά πράγματα, να προτάσσουμε πάντα αυτά που μας ενώνουν. Και σήμερα μας ενώνουν πολύ περισσότερα πράγματα από όσα ένωναν τους ανθρώπους σε παλαιότερες εποχές. Μας ενώνει όχι απλώς η επιθυμία αποφυγής του πολέμου, αλλά και η συνείδηση ότι μόνο με το συντονισμό των προσπαθειών όλων μας μπορούν πια να εξασφαλιστούν ακόμη και οι φυσικές και βιολογικές προϋποθέσεις της επιβίωσής μας.

Π. Σούρλας

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

(Μονάδες 25)

B₁. «Η ηθική της ανεκτικότητας είναι ηθική της ειρήνης.» Αναπτύξτε τη διαπίστωση αυτή σε μία παράγραφο 100 περίπου λέξεων.

(Μονάδες 10)

B₂. α) Να ξαναγράψετε τις ακόλουθες προτάσεις / περιόδους λόγου του κειμένου, αντικαθιστώντας καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις με **μία συνώνυμή της**, χωρίς να αλλάζει το νόημα:

- Γίνεται έτσι ξαφνικά επιτακτική η ανάγκη να ξανασκεφτούμε ... αυτονότητα.
- Οι αγώνες για ανεξιθρησκία ... συνδέονται άρρηκτα με το αίτημα της ανεκτικότητας.
- Φανατικός και μισαλλόδοξος δεν είναι απλώς όποιος είναι πεισμένος ότι οι δικές του αξίες, απόψεις και προτάσεις είναι ορθότερες.
- Μας ενώνει όχι απλώς η επιθυμία αποφυγής του πολέμου, αλλά και η συνείδηση ότι μόνο με το συντονισμό των προσπαθειών όλων μας μπορούν πια να εξασφαλιστούν ...

(Μονάδες 5)

β) Να αντικαταστήσετε καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις (υπογραμμισμένες στο κείμενο) με **μία αντώνυμή της**:

- επίκαιρη ≠
- όπλιζε ≠
- προτρέψουν ≠
- ενιαίες ≠
- ευπρόσδεκτα ≠

(Μονάδες 5)

B₃. Να σχολιάσετε τον **τίτλο** του κειμένου και να θέσετε ένα νέο τίτλο με προτρεπτικό τόνο.

(Μονάδες 4)

B₄. α) Να γράψετε **δύο τρόπους ανάπτυξης** της πρώτης παραγράφου και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

β) Να γράψετε τα **δομικά μέρη** της πρώτης παραγράφου και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(Μονάδες 7)

B₅. α) Τι εξυπηρετεί ο **μακροπερίοδος λόγος** στο παρακάτω χωρίο; “Κανείς δεν μπορούσε να προβλέψει ότι οι εθνικές και θρησκευτικές διαφορές ... όπως «Τσακίστε τους εχθρούς»”.

β) Γιατί προτιμά την **υποτακτική έγκλιση** ο συγγραφέας στο απόσπασμα που ακολουθεί; «Γίνεται έτσι ξαφνικά επιτακτική η ανάγκη να ξανασκεφτούμε μια αρετή που μέχρι πριν από λίγο...»

(Μονάδες 4)

Γ. Η περιθωριοποίηση κάποιων ομάδων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που παρατηρείται στην κοινωνία μας, καθώς και η γενικότερη αδυναμία ουσιαστικής επικοινωνίας όταν συνευρίσκονται αρκετά άτομα, αφού κυριαρχούν οι άγονες αντιδράσεις, οι εριστικές διαφωνίες, οι εμμονές και η ισχυρογνωμοσύνη, αποτέλεσαν αντικείμενο συζήτησης στην τάξη σας. Με αφορμή, λοιπόν, αυτή τη συζήτηση, αναλαμβάνεις να προετοιμάσεις μια ομιλία που θα εκφωνήσεις στο σχολείο σου, προκειμένου να καταδείξεις στους συμμαθητές σου τη σημασία της ανεκτικότητας στη ζωή μας. (500-600 λέξεις)

(Μονάδες 40)

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ Γ ΛΥΚΕΙΟΥ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η ΗΘΙΚΗ ΣΤΑΘΜΗ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Είναι στα χρόνια μας ηθικά πιο διεφθαρμένος ο άνθρωπος από άλλοτε; Ή επειδή έχει λυτρωθεί από τις προλήψεις έγινε λιγότερο υποκριτικός και, επομένως, τιμιότερος;

Είναι διάχυτη η αντίληψη ότι η έκλυση των ηθών σαν τη σημερινή δύσκολα θα μπορούσαμε να συναντήσουμε σ' άλλη περίοδο της ιστορίας. Μήπως όμως η εντύπωση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι άλλοτε οι άνθρωποι έπρεπε και ήξεραν να κρύβουν τις παρεκτροπές τους, ενώ στην εποχή μας οι προφυλάξεις του είδους τούτου έγιναν περιττές και όλα έρχονται στην επιφάνεια; Έλειψε βέβαια η ντροπή και αυτό είναι μεγάλη ζημιά. Αλλά περιορίστηκε και ο φαρισαϊσμός και αυτό είναι χωρίς αμφιβολία κέρδος. Έπειτα προσέχουμε τα σημερινά σκάνδαλα και τα θεωρούμε πρωτοφανή. Αν γνωρίζαμε όμως καλύτερα τους παλαιότερους καιρούς, που από την απλοϊκότητα τους φανταζόμαστε παραδεισιακούς, δε θα ήταν δύσκολο να πεισθούμε ότι είμαστε ίσως τόσο πολύ χειρότεροι από τους μακρινούς προγόνους μας.

Ο τελευταίος πόλεμος μας έδωσε την ευκαιρία να φρίξουμε με την έκταση που πήραν μερικά χαρακτηριστικά για τη διαφθορά του ανθρώπου φαινόμενα, όπως η εγκληματική κερδοσκοπία της «μαύρης αγοράς», τα βασανιστήρια μέσα σε στρατόπεδα αιχμαλώτων και ομήρων, η αγριότητα του εμφυλίου, του αδερφικού σπαραγμού. Αν διαβάσουμε όμως τον κώδικα του Χαμουραμπί και τον «Κατά σιτοπωλών» λόγο του Λυσία, θα βεβαιωθούμε ότι στο μαυρεμπόριο ούτε χειρότερη ούτε καλύτερη από άλλες εποχές υπήρξε η δική μας. Οι ευσεβείς Πέρσες βασάνιζαν σκληρά τους αιχμαλώτους τους και παλαιότερα οι Ασσύριοι ήταν πολύ εφευρετικοί σε τέτοια μαρτύρια. Τέλος ο Θουκυδίδης μας

έχει διασώσει σκηνές αγριότητας & εμφυλίου πολέμου που δεν υπολείπονται από τις σύγχρονες θηριωδίες.

Η ήρεμη και **αντικειμενική** κρίση του Θουκυδίδη έθεσε, νομίζω, ορθά και οριστικά το ζήτημα τούτο. Να τι γράφει: «Με τις στάσεις πολλά και μεγάλα δεινά έπεσαν στις πόλεις. Τέτοια που γίνονται και πάντα θα γίνονται, έως ότου θα είναι η ίδια η φύση των ανθρώπων. Κάποτε τα γεγονότα αυτά είναι πιο ήσυχα και παραλλάζουν στη μορφή, ανάλογα με τον τρόπο που γίνονται κάθε τόσο οι μεταβολές στα συμβαίνοντα. Βέβαια στους χρόνους της ειρήνης και της πολιτικής ησυχίας και οι πόλεις και οι ιδιώτες είναι πιο καλόγνωμοι, γιατί δεν πέφτουν σε άθελες ανάγκες. Ο πόλεμος όμως, επειδή αφαιρεί την ευκολία της καθημερινής ζωής, είναι βίαιος δάσκαλος και εξομοιώνει τις οργές των πολλών σύμφωνα με την περίπτωση».

Είναι λοιπόν, πιθανό να μην είμαστε σήμερα ούτε χειρότεροι ούτε λιγότερο διεφθαρμένοι από τους ανθρώπους άλλων εποχών και άλλων πολιτισμών. Η εξέλιξη, με το νόημα της προόδου, δε φαίνεται πολύ καθαρά στην ιστορία της ηθικής ζωής και δικαιολογημένα το θέμα τούτο είναι από τα πιο δύσκολα προβλήματα.

Ωστόσο υπάρχει στους χρόνους μας μια βαθύτατη ηθική κρίση, τέτοια που ο νεοευρωπαϊκός πολιτισμός, με τους τέσσερις αιώνες της ιστορίας του, πρώτη φορά ζει σε τόσο πλάτος και τόση ένταση. Η κρίση αυτή εκδηλώνεται όχι στη μεγαλύτερη από κάθε εποχή έκλυση των ηθών (τούτο, καθώς είδαμε, δεν μπορεί να θεωρηθεί αναμφισβήτητο), αλλά σ' ένα φαινόμενο πολύ πιο σοβαρό: άλλοτε ο άνθρωπος έκανε το κακό κι έπειτα τον βασάνιζε το πικρό συναίσθημα της ενοχής. Σήμερα κάνει το κακό χωρίς τύψεις. Ο άνθρωπος δηλαδή στα χρόνια μας έγινε ή πάει να γίνει ηθικά αδιάφορος (AMORAL). Όχι η καταπάτηση των **ηθικών** κανόνων (immoralite), αλλά η αδιαφορία προς τους ηθικούς κανόνες (ammoralite) του σύγχρονου ανθρώπου δείχνει τη βαθιά ηθική κρίση που περνά...

Το συμπέρασμα μας είναι ότι δεν παραβαίνουμε τους ηθικούς νόμους περισσότερο από άλλοτε, αλλά ότι τους περιφρονούμε όσο ίσως ποτέ δεν

τόλμησαν άνθρωποι άλλης εποχής να το κάνουν. Αυτή τη νέα **ποιότητα** έχει η ηθική διαφθορά του καιρού μας.

Ε. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Ασκήσεις

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου σε 100 -120 λέξεις.

Μονάδες 25

B.1. Να αναπτύξετε σε 60 -80 λέξεις το νόημα της φράσης «Ο άνθρωπος στα χρόνια μας έγινε ή πάει να γίνει ηθικά αδιάφορος».

Μονάδες 10

B2. α) Σε τί αποσκοπεί ο συγγραφέας με την χρήση ερωτήσεων στο κείμενο;

β) Να αιτιολογήσετε την χρήση α πληθυντικού προσώπου στο κείμενο.

Μονάδες 5

B3. Με ποιο τρόπο οργανώνεται ο λόγος της τρίτης παραγράφου;

Μονάδες 5

B4. Ποιά συλλογιστική πορεία ακολουθεί ο συγγραφέας στην έκτη παράγραφο του κειμένου; Να αξιολογήσετε τον συλλογισμό.

Μονάδες 5

B5. α) Να γράψετε ένα **συνώνυμο** για καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου.

β) Να γράψετε ένα **αντώνυμο** για κάθε μια από τις λέξεις με μαύρα γράμματα.

Μονάδες 10

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Σε μια ομιλία που θα εκφωνήσετε στο πολιτιστικό κέντρο του δήμου σας να περιγράψετε το φαινόμενο της έκλυσης των ηθικών αξιών στις μέρες μας και κατόπιν να τονίσετε τα αίτια που δημιούργησαν αυτή την κρίση σ ένα κείμενο έκτασης 500-600 λέξεων.

(μονάδες 40)

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ !

